

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

**ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО”**

Харків
2012

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”**

**ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО”**

методичні поради та завдання

(галузь знань 0304 “Право”, 0302 “Міжнародні відносини”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки: 6.030401 “Правознавство”
6.030202 “Міжнародне право”)

для студентів III курсу денних факультетів

**Харків
2012**

Індивідуальна робота з навчальної дисципліни “Ораторське мистецтво”: методичні поради та завдання (галузь знань 0304 “Право”, 0302 “Міжнародні відносини”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”, напрям підготовки 6.030401 “Правознавство”, 6.030202 “Міжнародне право”) для студентів ІІІ курсу денних факультетів / уклад.: М. П. Требін, Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік та ін. – Х. : Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2012. – 27 с.

У к л а д а ч і: М. П. Требін,
Г. Ю. Васильєв,
В. Д. Воднік,
О. В. Волянська,
В. Я. Зимогляд,
Г. П. Клімова,
Н. П. Осипова,
І. В. Підкуркова,
О. М. Сахань,
О. В. Сердюк

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 8 від 17.10.2012 р.)*

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Приєднання України до Болонської угоди суттєво змінює парадигму сучасної освіти, а отже, значна увага приділяється самостійній роботі студентів. Процес навчання в цих умовах набуває особистісно орієнтованого характеру, а індивідуальна робота має величезне значення, тому що сприяє глибокому засвоєнню навчального матеріалу, формуванню креативності мислення студентів. Індивідуальна робота повинна допомогти їм повно оволодіти предметом навчальної дисципліни, розширити ерудицію, сформувати навички ораторської діяльності. Із цією метою при організації даного виду роботи слід органічно поєднувати ті форми, які вимагають уваги, з тими, які стимулюють творчий пошук та мислення, що дозволить усебічно підготувати студента до самостійної праці. Результатом індивідуальної роботи має стати формування якісно нового рівня наукової підготовки студента, вміння вільно орієнтуватися в системі знань у галузі ораторського мистецтва.

Як вид позааудиторної самостійної роботи науково-дослідницького характеру індивідуальна робота з ораторського мистецтва здійснюється у формі виконання індивідуального науково-дослідного завдання (далі – ІНДЗ). За змістом ІНДЗ – це завершена теоретична та практична робота в межах навчальної програми, що виконується на основі знань, умінь і навичок, одержаних у процесі лекційних, семінарських занять, і охоплює окрему проблему ораторського мистецтва.

Відповідно до вимог “Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців” індивідуальна робота студентів з навчальної дисципліни “Ораторського мистецтва” включає:

- анотування прочитаної додаткової літератури;
- написання есе, етюдів, рефератів;
- складання термінологічних словників (тезауруса);
- бібліографічний опис літератури.

Зазначені види індивідуальної роботи виконуються письмово, тому мають відповідати вимогам наукової роботи, які

передбачають: слідування правилам цитування з обов'язковим посиланням на автора; адекватність переказу точки зору того чи іншого автора, його поглядів, ідей, висунених проблем і положень; достовірність посилань тощо.

Оформлення роботи має бути таким:

а) перша сторінка є титульною, не нумерується і не входить до загальної кількості сторінок (зразок наведено далі, див. дод. 1 на с. 22);

б) текст друкується з одного боку стандартного аркуша через 1,5 інтервали з полями не менше 3 см зліва, 1,5 см справа, 2 см зверху і знизу. У рядку має бути не більше 65 символів (з урахуванням літер, пропусків, розділових знаків); шрифт – Times New Roman, 14. Кількість рядків на сторінці не повинна перевищувати 30;

в) посилання на авторів літератури, що цитується, указуються в тексті у квадратних дужках, наприклад [5, с. 14], де перша цифра означає порядковий номер джерела зі списку, друга – сторінку;

г) список літератури, яка вивчається й цитується, складається з нумерацією відповідно до порядку її використання або в алфавітному порядку (приклади оформлення бібліографічного опису у списку літератури наведені у дод. 2 на с. 23-25);

д) на останній сторінці списку літератури автор ставить дату і свій підпис;

е) робота має бути написана грамотно, літературною мовою та ретельно вичитаною;

є) надається на папері та електронному носії.

Вибір студентом ІНДЗ відбувається за погодженням з кафедрою на початку навчального семестру. Організацію, контроль та оцінювання якості виконання роботи здійснює викладач, який веде семінарські заняття. ІНДЗ подається на кафедру не пізніше, ніж за два тижні до закінчення навчальних занять з ораторського мистецтва.

Предметом оцінювання індивідуального завдання є виконана студентом письмова робота. За рішенням керівника ІНДЗ можливе обговорення в межах академічної групи її основ-

них результатів.

Як індивідуальна може бути зарахована робота у студентському науковому гуртку (проблемній групі) з ораторського мистецтва, участь у студентських наукових конференціях (з опублікуванням тез), конкурсах, олімпіадах.

За виконання індивідуальної роботи студент одержує 20 балів.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО”

Модуль 1 (семінарські заняття та поточне тестування)		Модуль 2 (індивідуальна робота)	Сума
<i>1</i>		<i>2</i>	<i>3</i>
ЗМ 1	ЗМ 2	20	100
40	40		

2. ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО НИХ

2.1. Анотування прочитаної додаткової літератури

Анотація вивченої додаткової літератури є самостійною формою індивідуальної роботи студента, яка потребує відповідного ґрунтовного аналізу запропонованої додаткової літератури на основі ретельного опрацювання наукового та інших текстів.

Анотація є стислою характеристикою змісту книги, статті, інших матеріалів із формуванням власних узагальнень та оцінювань щодо предмета дослідження анотованого джерела.

Для цього виду роботи доцільно запровадити таку послідовність:

1) визначити головну проблему праці, яка анотується (як правило, вона безпосередньо пов'язана із назвою), сформулювати основне запитання, на яке прагне знайти відповідь автор роботи;

2) зрозуміти, які завдання ставить перед собою автор для вирішення проблеми. Із цією метою студенту доречно спрямувати свою увагу, насамперед, на зміст, де, як правило, чітко видно структуру роботи, а отже, і поставлені автором завдання;

3) визначити, що стало поштовхом для автора при написанні праці, яка анотується. Зазвичай це може бути: а) відповідь на позицію іншого автора, яка є об'єктом критики; б) відсутність чітких систематизованих уявлень стосовно досліджуваної проблеми (т. зв. “теоретична актуальність”); в) ситуація, яка виникла в суспільстві та потребує невідкладного осмислення (тобто “практична актуальність”);

4) студент має визначити, які погляди, крім авторського, існують на проблему, що досліджується в анотованій праці, з ким полемізує автор. Також слід відзначити, які класифікації точок зору стосовно проблеми, яка вивчається, існують у літературі. У разі відсутності такої класифікації студенту можна запро-

понувати самому зробити подібне узагальнення, принаймні з метою впорядкування матеріалу анотації;

5) анотуючи літературу, студент повинен простежити хід авторських міркувань, визначити послідовність і логіку викладення матеріалу, відтворивши її в анотації. Слід звернути увагу на методи дослідження, які застосовує автор, та висловити свою думку щодо їх ефективності в досягненні поставленої у роботі мети;

6) в анотації обов'язково повинно бути зазначено, які результати одержав автор у досліджуваній праці, яких висновків він дійшов. Зауважимо, що ці висновки мають бути викладені в анотації точно, стисло, послідовно, щоб можна було простежити зв'язок між авторською аргументацією та підсумками роботи.

Насамкінець при анотуванні доцільно зазначити, які перспективи подальших розвідок існують у даному напрямі, які питання автор залишає невирішеними чи недостатньо з'ясованими.

Обсяг анотації становить 5-7 сторінок.

Якщо надається анотація наукових статей (не менше трьох), то до анотації статті додається і її ксерокопія.

Вибір монографії, статей погоджується з викладачем, закріпленим кафедрою за академічною групою.

2.2. Есе, етюди, реферати

Есе – наукові, критичні та інші нариси, які відзначаються оригінальністю суджень і вишуканістю форми.

Етюд – невеликий твір наукового, критичного та іншого характеру, присвячений окремій проблемі.

Реферат – стислий огляд з певними узагальненнями літературних та інших джерел, у яких досліджуються питання однієї проблеми.

Есе, етюд чи реферат мають бути самостійною, завершеною роботою, що відображає наукові інтереси студента, його знання, навички, уміння й виступає формою залучення до наукового дослідження. Компілятивність не знімає необхідності бути цілісною, завершеною, такою, що має відповідну структу-

ру, працею, де автор повинен показати вміння послідовно, логічно викладати зміст проблеми, що розглядається. Крім того, має бути і творче осмислення, інтерпретація, тлумачення цієї проблеми, хоча б часткове її узагальнення, висловлення своєї аргументованої точки зору щодо способів або шляхів її вирішення.

Есе, етюд, реферат повинні свідчити про наукову культуру студента, володіння необхідними знаннями як класичної, так і сучасної літератури з питання, що досліджується, а також уміння захищати основні положення своєї наукової роботи. Обираючи тему есе, етюду, реферату, слід брати до уваги:

– рівень особистої підготовленості, коло наукових інтересів, схильність до наукового дослідження саме ораторського мистецтва;

– важливість теми, її актуальність і рівень складності;

– можливість консультаційної допомоги кафедри.

Структура есе, етюду, реферату з ораторського мистецтва є традиційною: вступ, основна частина, висновок.

У вступі з'ясовується актуальність проблеми, її значення, стан вивчення, необхідність проведення дослідження, формулюються конкретні завдання й мета есе, етюду, реферату.

В основній частині розкривається сама тема дослідження. Автору необхідно не тільки висвітлити основні проблеми обраної теми й можливе їх вирішення, а й показати різні підходи, запропонувати власну інтерпретацію, свої форми й методи вирішення поставленого питання.

Розкривати тему есе, етюду, реферату можна по-різному: в історичному (від минулого до сьогодення), у логічному (за головними, істотними, вузловими моментами), в актуалістичному плані (від нинішнього часу через його призму до минулого і про минуле).

У висновках наводиться узагальнення важливих положень, резюмується, наскільки вдалося виконати задумане, вирішити заявлене у вступі.

Завершує есе, етюд, реферат список використаної літератури.

Обсяг кожного з цих видів робіт має бути не менше 5-7 сторінок.

ТЕМИ ЕСЕ, ЕТЮДІВ, РЕФЕРАТИВ

1. Предмет і функції ораторського мистецтва.
2. Роди ораторського мистецтва: загальна характеристика.
3. Соціально-політичне красномовство, його види та їх характеристика.
4. Академічне красномовство, його види та їх характеристика.
5. Юридичне красномовство, його види та їх характеристика.
6. Ділове красномовство, його види та їх характеристика.
7. Соціально-побутове красномовство, його види та їх характеристика.
8. Закони ораторського мистецтва: загальна характеристика.
9. Концептуальний закон ораторського мистецтва.
10. Закон аудиторії: суть і характеристика.
11. Стратегічний закон ораторського мистецтва.
12. Тактичний закон ораторського мистецтва.
13. Мовний закон ораторського мистецтва.
14. Закон ефективної комунікації ораторського мистецтва.
15. Системно-аналітичний закон ораторського мистецтва.
16. Історія виникнення ораторського мистецтва в країнах Стародавнього Сходу.
17. Історія виникнення ораторського мистецтва в Єгипті.
18. Історія виникнення ораторського мистецтва у Сирії.
19. Історія виникнення ораторського мистецтва у Вавилоні.
20. Історія виникнення ораторського мистецтва в Індії.
21. Історія виникнення ораторського мистецтва в Китаї.
22. Історія виникнення ораторського мистецтва у Стародавній Греції.
23. Розвиток ораторського мистецтва у Стародавній Греції.
24. Коракс – фундатор ораторського мистецтва у Давній

Греції.

25. Погляди на ораторське мистецтво Сократа.
26. Погляди на ораторське мистецтво Платона.
27. Погляди на ораторське мистецтво Аристотеля.
28. Погляди на ораторське мистецтво Демосфена.
29. Образ оратора у трактуванні діалектиків.
30. Образ оратора у трактуванні софістів.
31. Історія розвитку ораторського мистецтва у Стародавньому Римі.
32. Погляди на ораторське мистецтво Марка Тулія Цицерона.
33. Погляди на ораторське мистецтво Марка Фабія Квінтіліана.
34. Антична риторика: загальна характеристика.
35. Розвиток ораторського мистецтва у Середньовіччі.
36. Великий релігійний проповідник Василь Великий.
37. Великий релігійний проповідник Григорій Богослов.
38. Великий релігійний проповідник Іоанн Златоуст.
39. Погляди на ораторське мистецтво Святого Августина.
40. Погляди на ораторське мистецтво Пилипа Меланхтона.
41. Розвиток ораторського мистецтва у добу Відродження.
42. Розвиток ораторського мистецтва у Новий час.
43. Розвиток ораторського мистецтва у Російській імперії.
44. Погляди на ораторське мистецтво М.В. Ломоносова.
45. Внесок у розвиток судового красномовства А.Ф. Коні.
46. Внесок у розвиток судового красномовства Ф. Н. Плевако.
47. Внесок у розвиток судового красномовства П.С. Пороховщикова.
48. Внесок у розвиток судового красномовства О. І. Урусова.
49. Сучасний стан розвитку риторики.
50. Основний зміст “неориторики” Х. Перельмана.
51. Сучасний стан розвитку ораторського мистецтва у

США.

52. Сучасний стан розвитку ораторського мистецтва Німеччини.

53. Сучасний стан розвитку ораторського мистецтва в Італії.

54. Сучасний стан розвитку ораторського мистецтва у Великій Британії.

55. Сучасний стан розвитку ораторського мистецтва у Франції.

56. Сучасний стан розвитку ораторського мистецтва у Бельгії.

57. Класична і сучасна риторика: порівняльний аналіз.

58. Історія розвитку ораторського мистецтва в Україні.

59. Погляди на ораторське мистецтво Феофана Прокоповича.

60. Погляди на ораторське мистецтво першого ректора Харківського університету І.С. Ризького.

61. Сучасний стан розвитку ораторського мистецтва в Україні.

62. Взаємодія оратора й аудиторії.

63. Види уваги в аудиторії як ознака характеристики аудиторії.

64. Види пам'яті аудиторії як ознака характеристики аудиторії.

65. Перешкоди контакту оратора і аудиторії та їх урахування в організації аудиторії.

66. Характеристика прийомів та способів концентрації уваги слухачів.

67. Образ ідеального оратора.

68. Функції оратора.

70. Якості оратора.

71. Вимоги до оратора.

72. Етапи діяльності оратора.

74. Психологічні кола протидії оратору в аудиторії.

75. Фази стану уваги аудиторії.

76. Взаємодія індивідуально-психологічних якостей

оратора з його мовним типом.

77. Характеристики та ознаки аудиторії.

78. Мотиви діяльності аудиторії.

79. Місце стратегії і тактики оратора в підготовці публічного виступу.

80. Зміст і структура стратегії оратора.

81. Проблеми стратегії оратора.

82. Зміст і структура тактики оратора.

83. Проблеми тактики оратора.

84. Суть і значення поняття “анатомія промови”.

85. Композиційні прийоми викладення інформації.

86. Засоби активізації слухачів видатних ораторів.

87. Тактичні помилки у виступах ораторів, шляхи їх

усунення.

88. Запобігання помилкам у побудові стратегії і тактики оратора.

89. Вплив характеристики аудиторії на розробку стратегії і тактики оратора.

90. Місце концептуального закону ораторського мистецтва в побудові стратегії виступу оратора.

91. Головні формально-логічні закони.

92. Сутність й структура доведення: теза, аргументи й демонстрація.

93. Доведення в ораторській промові.

94. Поняття і види аргументів.

95. Структура доведення.

96. Аргументативний процес і аргументація.

97. Доведення і спростування, їх види.

98. Правила доказового міркування.

99. Діалектика як мистецтво доведення.

100. Основи культури мови.

101. Культура і стиль обвинувальної промови прокурора.

102. Культура і стиль захисної промови адвоката.

103. Взаємозв'язок усної та письмової промови в цивільному судовому процесі.

104. Специфіка усної та письмової промови у криміналь-

ному судовому процесі.

105. Місце техніки мовлення в переконанні аудиторії.

106. Проблеми техніки мовлення, шляхи їх вирішення.

107. Основні характеристики голосу оратора.

108. Способи оволодіння необхідними характеристиками голосу.

109. Логіко-інтонаційні закономірності промови.

110. Інтонаційно-виразні прийоми оратора.

111. Специфіка використання інтонаційних прийомів видатними ораторами.

112. Мовні ноти, правила їх використання.

113. Техніка мовлення ораторів сучасності.

114. Управління аудиторією: поняття, проблеми.

115. Прийоми управління аудиторією.

116. Місце прийомів техніки мовлення в управлінні аудиторією.

117. Міміка і жести як складова техніки мовлення.

118. Роль Сократа, Платона та Аристотеля в усвідомленні природи судового красномовства.

119. Юридичні норми в Корані та їх розвиток у шаріаті.

120. Розвиток судового та політичного красномовства в незалежній Україні.

121. Особливості комунікативної стратегії виступу юриста.

122. Соціальний контекст юридичного красномовства як чинник стратегії та тактики.

123. Правовий контекст юридичного красномовства як чинник стратегії та тактики.

124. Формально-процесуальний контекст юридичного красномовства як чинник стратегії та тактики.

125. Соціально значущі факти та законодавство як предмет мовного спілкування у правовій сфері.

126. Засоби процесуального впливу та їх значення для підготовки судового виступу.

127. Особливості використання засобів образності в судовому виступі.

128. Етичні стандарти судового виступу.

129. Застосування мовних штамів і кліше в судовому виступі.
130. Соціально-психологічні прийоми активізації аудиторії та їх застосування судовим оратором.
131. Способи аргументації у судовому виступі.
132. Характеристики судової аудиторії та їх врахування при підготовці виступу.
133. Переконавання як соціально-психологічна основа виступу.
134. Інформаційна база судового виступу.
135. Композиційні прийоми в судовій промові.
136. Особливості мови права.
137. Основні стилі юридичної мови.
138. Офіційно-діловий стиль юридичної мови: підстилі, стильові риси, специфічні засоби.
139. Функції, підстилі, стильові риси, специфічні засоби юридичної публіцистики.
140. Функції і підстилі наукового стилю мови правника.
141. Основні ознаки розмовного стилю в юридичній стилістиці.
142. Якісні промови, що забезпечують успіх виступів на правову тематику.
143. Загальні принципи судової промови.
144. Специфічні принципи судової промови.
145. Місце та роль полеміки в ораторській діяльності.
146. Полеміка, дискусія та диспут: проблеми взаємозв'язку.
147. Сутність та види полеміки.
148. Принципи та прийоми полеміки.
149. Види полемічних "хитрощів" у полеміці.
150. Характеристика питань у полеміці.
151. Види відповідей у полеміці.
152. Особливості використання питань в юридичній діяльності.
153. Змагальність судових дебатів.
154. Полемічна культура судових дебатів.

2.3. Складання термінологічних словників з ораторського мистецтва

Термінологічний словник – це словник термінів та визначень певної галузі знань.

Термінологічний словник з ораторського мистецтва має містити тлумачення змісту його термінів або персональних здобутків провідних ораторів чи теоретиків риторики.

Термінологічний словник за однією із зазначених нижче тем має містити не менше 30 термінів. Рекомендований принцип організації словникових статей – алфавітний.

ТЕМИ ДЛЯ СКЛАДАННЯ СЛОВНИКА

1. ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Предмет і функції ораторського мистецтва. Роль ораторського мистецтва у професійній діяльності юриста. Роди та види ораторського мистецтва. Загальна характеристика основних видів соціально-політичного, академічного, юридичного, ділового, соціально-побутового, богословсько-церковного та інших родів красномовства. Закони ораторського мистецтва. Історія ораторського мистецтва. Ораторське мистецтво України.

2. ВЗАЄМОДІЯ ОРАТОРА ТА АУДИТОРІЇ

Функції оратора. Вимоги до оратора. Індивідуально-психологічні якості й мовні типи оратора. Фази та етапи діяльності оратора. Поняття “аудиторія”, її ознаки: соціально-демографічні, індивідуально-особистісні, соціально-психологічні, формально-ситуативні. Характеристика мотивів діяльності аудиторії: матеріальних, духовних (інтелектуальних, естетичних, моральних). Фази стану уваги аудиторії. Увага як складо-

ва психологічної характеристики аудиторії, її види та властивості. Фази стану уваги аудиторії під час промови оратора. Рівні розуміння й мислення в характеристиці аудиторії. Суб'єктивні й об'єктивні перешкоди контакту аудиторії і оратора та способи їх подолання. Проблема подолання психологічних бар'єрів в аудиторії: способи вирішення. Типи аудиторії за ставленням до оратора або до промови.

3. СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ОРАТОРА

Стратегія оратора, її місце і значення в діяльності оратора. Структура й етапи побудови стратегії. Зміст роботи оратора по розробці концепції, завдання, надзавдання та тези. Тактика оратора. Головні елементи тактики. Визначення основних категорій тактики: принципи, способи, прийоми та їх види. Анатомія промови. Прийоми викладення інформації в промові оратора. Засоби активізації слухачів як прояв тактики оратора. Тактичні помилки, шляхи їх усунення.

4. ДОВЕДЕННЯ В ПУБЛІЧНОМУ ВИСТУПІ

Формально-логічні закони мислення. Доведення як форма мислення. Сутність й структура логіко-мовного доведення. Теза. Аргументація. Демонстрація. Правила доведення. Правила щодо тези, аргументів, демонстрації. Методи доведення. Помилки висунення тези, аргументації та демонстрації. Спростування. Способи спростування.

5. КУЛЬТУРА І СТИЛЬ МОВИ

Поняття “культура мови”. Характеристика мовленнєвого закону. Загальні ознаки мовної культури оратора. Образність мови: засоби її створення. Види тропів та фігур. Поняття “стиль публічного виступу”. Види стилів. Умови вибору стилю промови. Індивідуальний стиль оратора, проблеми його створення і шляхи оволодіння ним.

6. ТЕХНІКА МОВЛЕННЯ

Поняття й категорії техніки мовлення. Характеристика голосу як інструменту оратора. Логіко-інтонаційні закономірності промови. Інтонаційно-виразні прийоми, їх місце й специфіка в переконанні аудиторії. Мовні ноти: призначення, зміст. Правила роботи з мовними нотами.

7. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК КРАСНОМОВСТВА ЮРИСТА

Виникнення судового красномовства у Давній Греції. Римський період античного судового красномовства. Формування нових засад європейського судового красномовства в епоху Середньовіччя та Нового часу. Становлення та розвиток вітчизняного красномовства юриста: в лоні російського юридичного красномовства XVII-XX ст. та радянського періоду розвитку мистецтва слова юриста; сучасний розвиток українського юридичного красномовства.

8. ПІДГОТОВКА ПРОМОВИ ЮРИСТА

Основні етапи підготовки юридичної промови: визначення теми, формулювання мети, складання плану, збирання матеріалу, його систематизація, обмірковування та аналіз. Письмова фіксація тексту промови. Форми репетиції.

Основні типи підготовки до виголошення промови.

Композиція виступу. Характеристика її складових: вступу, основної частини, висновків.

9. СУДОВЕ КРАСНОМОВСТВО

Місце мовного спілкування у судовому процесі. Особливості використання законів та правил загальної риторики. Типи судових виступів юриста залежно від виду провадження, стадії процесу, процесуального статусу. Їх спільність та відмін-

ності. Умови ефективності судового виступу: переконливість, використання логічних та мовних засобів, оптимальність тактики, аргументованість, юридична виразність, “розумна достатність” у використанні емоційно-психологічних прийомів. Особливості підготовки стратегії та тактики мовної поведінки в судовому процесі. Врахування соціального та правового контексту. Зміст основних способів підготовки судового виступу: аналіз матеріалів справи, вивчення законодавства та судової практики (судових прецедентів), дослідження доктринальних підходів і тлумачень та непроцесуального спілкування з учасниками процесу. Комунікативна та процесуальна специфіка судового виступу юриста. Єдність і відмінність професійної етики та етики мовного спілкування. Обмеження у використанні “мовної гри”, “чорної риторики”, маніпулятивних прийомів.

10. ДІЛОВЕ КРАСНОМОВСТВО ЮРИСТА

Особливості мови права. Основні стилі юридичної мови. Офіційно-діловий стиль юридичної мови: підстилі, стильові риси, специфічні засоби. Функції, підстилі, стильові риси, специфічні засоби юридичної публіцистики. Функції і підстилі наукового стилю мови правника. Основні ознаки розмовного стилю в юридичній стилістиці. Якості промови, завдяки яким забезпечується успіх виступів на правову тематику. Загальні принципи судової промови. Специфічні принципи судової промови.

11. ПОЛЕМІКА В ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА

Полеміка як форма ораторського мистецтва: сутність, принципи, прийоми. Культура полеміки. Види полемічних “хітрощів” у полеміці. Характеристика запитань і відповідей у полеміці. Види запитань і відповідей. Особливості використання запитань у судовій практиці як складова частина судового розгляду. Учасники судових дебатів. Послідовність виступів сторін у судових спорах. Репліка як обов’язковий елемент судових спорів. Змагальність судових спорів.

2.4. Бібліографічний опис літератури з ораторського мистецтва

Бібліографічний опис літератури – науковий опис і систематизація творів друку та писемності, їх виявлення і відбір, складання їх переліків, покажчиків та інформаційних видань; збір і формування відповідного списку літератури, який дає уявлення про існуючі монографії, дисертації, автореферати дисертацій, статті та інші джерела, присвячені окремій проблемі або персоні.

Бібліографічний опис літератури здійснюється за індивідуальним завданням викладача. Його можна робити за відповідною тематикою, персоналією тощо. Загальний обсяг повинен становити понад 50 джерел.

Наведемо деякі інтернет-ресурси, які можна використовувати при складанні бібліографічного опису літератури з окремих проблем ораторського мистецтва.

Електронні адреси провідних бібліотек України

Назви установи	Сайт
Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського	www.nbuv.gov.ua
Національна парламентська бібліотека України	www.nplu.kiev.ua
Одеська державна наукова бібліотека	www.ogub.odessa.ua
Кримська республіканська універсальна наукова бібліотека (УНБ) ім. І. Я. Франка	www.franko.crimea.ua
Вінницька обласна УНБ (ОУНБ)	www.library.vinnitsa.com
Волинська державна ОУН ім. Олени Пчілки	www.ounb.lutsk.ua
Дніпропетровська ОУНБ	www.libr.dp.ua
Донецька ОУНБ	www.library.donetsk.ua
Івано-Франківська державна ОУНБ	www.iflib.iatp.org.ua
Кіровоградська ОУНБ ім. Д. Чижев-	www.library.kr.ua

ського	<i>Закінчення</i>
Луганська ОУНБ ім. М. Горького	www.library.lg.ua
Миколаївська ОУНБ ім. О. Гмирева	www.reglibrary.mk.ua
Одеська ОУНБ ім. М. Грушевського	www.bib.way.od.ua
Полтавська ОУНБ ім. І. П. Котляревського	www.library.poltava.ua
Рівненська ОУНБ	www.lib.rv.ua
Сумська ОУН ім. Н. К. Крупської	www.sumylib.iatp.org.ua
Тернопільська ОУНБ	www.libraryte.ua
Харківська ОУНБ	www.library.kharkov.ua
Херсонська ОУНБ ім. О. Гончара	www.lib.kherson.ua
Хмельницька ОУНБ ім. М. Островського	www.ounb.km.ua
Черкаська ОУНБ ім. Т. Шевченка	www.library.ck.ua
Чернігівська ОУНБ ім. М. Івасюка	www.hosted.sacura.net/library
Чернігівська ОУНБ ім. В.Г. Короленка	www.libkor.cg.ukrtel.ua
Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва	www.lucl.kiev.ua
Центральна міська бібліотека ім. Л. Толстого (м. Севастополь)	www.sevtolib.inf.net
Закарпатська ОУНБ	www.biblioteka.uz.ua

Більш докладний каталог бібліотек України в електронному просторі можна знайти за адресою: <http://www.ukrlibworld.kiev.ua>

Пошук інших електронних каталогів або бібліотечних ресурсів слід вести за адресою – <http://www.bi-resource.kharkiv.edu>

Розгорнутий пошук інформації з російських електронних ресурсів можна провести, скориставшись сайтом Російської державної бібліотеки – <http://www.diss.rsl.ru>

Англомовні електронні ресурси стануть доступні через сайт Британської бібліотеки – <http://www.bl.uk> або її онлайнвий бібліографічний каталог відкритого доступу ОРАС 97 –

<http://www.opac97.bl.uk> , де розміщено бібліографічний опис друкованих творів, виданих майже всіма європейськими мовами переважно з 1975 р. (але в базах даних є записи більш раннього періоду). Допоможе при складанні бібліографічного опису англomовних видань сайт бібліотеки Конгресу США – <http://lcweb.loc.gov>, система її бібліографічних каталогів – <http://lcweb.loc.gov/catalog>, а також її новий онлайновий бібліографічний каталог відкритого доступу – <http://catalog.loc.gov>.

Д О Д А Т К И

Додаток 1

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛА

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний університет “Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого”

кафедра соціології та політології

Ораторське мистецтво сучасної України (етюд)

Виконав студент 4 гр. III курсу 2 ф-ту
Сидоренко Ігор Іванович

Науковий керівник – д-р філос. наук,
проф. Клімова Галина Павлівна

Харків

2012

22

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
У СПИСКУ ЛІТЕРАТУРИ:

Характеристика джерела	Приклад оформлення
1	2
<u>Книги:</u>	
один автор	Молдован, В. В. Судова риторика: теорія і практика [Текст]: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. В. Молдован. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 491 с.
два автори	Мацько, Л. І. Риторика [Текст]: навч. посіб. / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К.: Вища шк., 2003. – 311 с.
три автори	Кузь, О. М. Вибірчі технології в модерному електоральному процесі США та України [Текст] : моногр. / О. М. Кузь, І. О. Поліщук, Т. М. Моторнюк. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2012. – 256 с.
чотири автори	Корупційні ризики в кримінальному процесі та судовій системі [Текст] / М. В. Буроменський, О. В. Сердюк, І. М. Осика, О. В. Волянська. – К.: Ін-т гуманітарних прикладних досліджень, 2009. – 220с.
п'ять та більше авторів	Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні [Текст] : моногр. / Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. – Х.: Право, 2009. – 352с.
<u>Багатомні видання</u>	Правова система України: історія, стан та перспективи [Текст]: [у 5 т.]. – Т.1. Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України / Акад. прав. наук України;

	за заг. ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – Х.: Право, 2008. – 728 с.
<u>Законодавчі та нормативні документи</u>	Кримінально-процесуальний кодекс України: за станом на груд. 2005 р. [Текст] / Верхов. Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2006. – 207 с.
<u>Перекладні видання</u>	Поппер, К. Открытое общество и его враги [Текст]: в 2т. / К. Поппер: пер. с англ. – Т.І: Чары Платона / под ред. В. Н. Садовського. – М.: Феникс, Межд. фонд “Культурная инициатива”, 1992. – 448 с.
<u>Словники</u>	Сучасний словник із суспільних наук [Текст] / за ред. О. Г. Данильяна, М. І. Панова. – Х.: Прапор, 2006.– 432 с.
<u>Складові частини:</u> книги	Яковюк, І. В. Правова культура як детермінанта розвитку правової системи [Текст] / І. В. Яковюк // Правова культура в умовах становлення громадянського суспільства: моногр. / за ред. проф. Ю. П. Битяка та доц. І. В. Яковюка. – Х.: Право, 2007. – С. 45-89.
збірника	Требін, М. П. Український транзит в контексті стратегії реформ [Текст] / М. П. Требін // Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць; гол. ред. В. М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2011. – Випуск 50. – С. 603-609.
журналу	Сахань, О. М. Проблема деструктивності в мотиваціях сучасного українського політикуму [Текст] / О. М. Сахань // Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія / редкол.: А. П. Гетьман та ін. – Х.: Право, 2011. – Вип. 7. – С.179-189.

<p>іноземного журналу</p> <p>енциклопедії</p>	<p>Trebin, M. Transitive Process of the Postsoviet States: on the Way to the Open Society [Text] /M. Trebin // Nauka i Studia. – Przemyśl, Poland. - 2009. – Nr. 12 (24). - P. 17-33.</p> <p>Требін, М. Партія політична [Текст] / М. Требін // Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К.: Парлам. вид-во, 2011. – С.543-545.</p>
<p><u>Тези доповідей</u></p>	<p>Сахань, О.М. Політико-правові деструкції влади як чинник конфліктності у функціонуванні української держави [Текст] /О.М. Сахань //«Найновите научни постижения – 2011», 17-25 март 2011 г.: Материали VII междунар. науч. практ. конф. Том 10. Закон. Държавна администрация. История. Политика. Философия. – Болгария, София: «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2011. – С. 89-93.</p>
<p><u>Автореферати дисертацій</u></p>	<p>Марченко, Ю.В. Антитерористична діяльність як складова національної безпеки (політологічний аналіз): автореф. дис... канд. політ. наук: 21.01.01 [Текст] / Ю.В. Марченко; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К., 2005. – 20 с.</p>
<p><u>Електронні ресурси</u></p>	<p>Сердюк, О. В. Типологія підходів в методології сучасного правознавства [Електрон. ресурс] / О. В. Сердюк // Форум права. – 2008. – № 3. – С. 458–463. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2008-3/08savmsp.pdf</p>

ЗМІСТ

1. Загальні методичні поради.....	3
2. Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань та методичні поради до них.....	6
2.1. Анотування прочитаної додаткової літератури з курсу “Ораторське мистецтво”.....	6
2.2. Есе, етюди, реферати.....	7
2.3. Складання термінологічних словників з ораторського мистецтва.....	15
2.4. Бібліографічний опис літератури з ораторського мистецтва.....	19
Додатки.....	22

Навчальне видання

**ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО”**

методичні поради та завдання

(галузь знань 0304 “Право”, 0302 “Міжнародні відносини”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки: 6.030401 “Правознавство”
6.030202 “Міжнародне право”)

для студентів ІІІ курсу денних факультетів

У к л а д а ч і: ТРЕБІН Михайло Петрович,
ВАСИЛЬЄВ Георгій Юрійович,
ВОДНІК Валентина Давидівна,
ВОЛЯНСЬКА Олена Володимирівна,
ЗИМОГЛЯД Віктор Якович,
КЛИМОВА Галина Павлівна,
ОСИПОВА Наталя Пилипівна,
ПІДКУРКОВА Ірина Валеріївна,
САХАНЬ Олена Миколаївна,
СЕРДЮК Олександр Васильович

Відповідальна за випуск *М. П. Требін*

Редактор *Л. В. Русанова*
Комп’ютерна верстка *Л. П. Лавриненко*

План 2012

Підп. до друку 25.10.2012. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 1,68. Облік.-вид. арк. 0,8. Вид. № 202.
Тираж прим. Зам. № 4511. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.